

Літопис події

КРАКІВСЬКІ ТАЄМНИЦІ СЕРАФІКУСА: КОНФЕРЕНЦІЯ, ПРИСВЯЧЕНА ДОРОБКУ ВІКТОРА ПЕТРОВА

“Чи може людина, сівши в поїзд і рушивши в дорогу, бути певна, що приїде саме туди, куди вирушила?” – так розпочинається восьмий розділ “Доктора Серафікуса”. Вочевидь, чимало славістів, які готувалися до мандрівки на початку цього літа, точно не сумнівалися в кінцевому пункті своєї подорожі на відміну від професора Комахи, головного персонажа роману. Принаймні, численні дослідники спадщини В. Петрова, автора цитованого твору, натхненно прямували до Кракова.

Саме там протягом 6 – 7 червня ц. р. проходила Міжнародна наукова конференція “Віктор Петров-Домонтович: мапування творчості письменника”. Її організувала кафедра україністики Інституту східнослов'янської філології Філологічного факультету Ягеллонського університету спільно з Інститутом славістики Польської академії наук. Захід фактично припав на п'ятдесяті роковини від дня смерті українського письменника, літературознавця, археолога, історика, філософа. Водночас подія відбувалася в межах проекту “Віктор Петров – до критичної модерності” (керівник – П. Крупа), який реалізується в рамках Національної програми розвитку гуманітарних наук і фінансується Міністерством науки та вищої освіти Польщі.

Фактично мала місце перша представницька зустріч спеціалістів із доробку самотнього й вельми загадкового письменника та науковця. Крім українських гуманітаріїв, вона згуртувала, зокрема, фахівців з Австрії, Німеччини, Польщі, США, Канади. Обговорення творчості неординарного автора розгорталос на чотирьох пленарних та шести секційних засіданнях. Масштабність заходу підкреслювалась і ефектними конференційними локаціями, якими стали Міжнародний центр культури (добре знана Кам'яниця під круками) і давній славетний Колеґіум маюс.

Упродовж роботи доповідачі зосередилися на різних царинах діяльності В. Петрова, при цьому переважали інтерпретації художніх творів із залученням численних методів. Так, після вітальних слів керівництва Філологічного факультету (*Е. Гурська*), Інституту східнослов'янської філології (*Я. Садовський*) і власне кафедри україністики (*А. Фаловський*) Ягеллонського університету захід розпочався зі змістовної та вельми зворушливої мемуарної відеолекції В. Корпусової (Київ) – однієї з найближчих учениць В. Петрова-археолога. Поняття “знедійснення дійсності” і концепцію “безґрунтія” глибоко проаналізував *В. Брюховецький* (Київ), зокрема окресливши зв'язок між баченнями модерніста й увяненнями Г. Сковороди та М. Гоголя. *А. Портнов* (Франкфурт-на-Одері) запропонував історичний екскурс до дніпропетровського тексту письменника, констатувавши: парадоксально, але в радянському топонімі “Дніпропетровськ” з огляду на урбаністичний роман “Без ґрунту” і схильність митця до гри прочитується й натяк на прізвище “Петров”. Цікавою стала дискусія за участі *В. Агєєвої* (Київ), пізніше продовжена в окремому виступі професорки щодо конфлікту пам'ятей та інтертексту романів “Без ґрунту” В. Домонтовича і “Собор” О. Гончара.

Нові теоретико-літературні тлумачення характерологеми митця, ритму біографізованого персонажа й інтермедіальних реляцій оприлюднили львівські дослідниці *М. Грняк*, *О. Левицька*, *М. Челецька*, а також *А. Тичініна* (Чернівці). Нарачі стосувалася розвідка *А. Шпрєде* (Мюнстер). *Г. Гнедкова* (Відень) удалася до зіставлення експериментів В. Домонтовича й Ф. Пессоа, дещо несподіваного, утім,

вельми перспективного для подальших досліджень. Про особовий фонд В. Петрова в Науковому архіві Інституту археології НАН України розповіла *О. Бузько* (Київ). Покоління як універсальний, а не лише конкретно-історичний феномен на матеріалі прози В. Домонтовича проінтерпретувала *Т. Вірченко* (Київ). Сутність концептів, належних до минулих епох і переосмислених у творах В. Петрова, висвітлили *Н. і О. Пелешенко* (Київ).

Спеціальна секція об'єднала лінгвістів (*Н. Зубець*, Запоріжжя; дрогобицькі філологині *В. Котович*, *О. Кравченко-Дзондза*, *О. Федурко*, *М. Федурко*, *Г. Філь*). Цілковито новаційний фактографічний та історико-літературний коментар до есею “Болотяна Лукроза” подала *І. Булкіна* (Київ), яка завдяки архівним джерелам вияскривила образ київського літературного середовища 1910 – 1920-х років. Зрештою, у межах профільної секції згадуваному роману “Без ґрунту” присвячувався блок виступів, пов'язаних із художніми репрезентаціями наукових ідей літератора (*С. і В. Андрєєви*, Київ), ширшою світоглядною проблематикою (*Ю. Ганошенко*, Запоріжжя), екзистенційними питаннями (*Ю. Вільчанська*, Хмельницький), чеховським інтертекстом (*В. Борбунюк*, Харків).

Блискучим зразком інтелектуального полілогу виявилось перше пленарне засідання 7 червня. У доповідях *М. Шкандрія* (Вінніпег) і *Г. Грабовича* (Кембридж, Массачусетс) означилась іпостась В. Домонтовича – завзятого експериментатора світового рівня. Водночас *Я. Цимбал* (Київ) увиразнила статус В. Домонтовича в контексті української прози 1920-х років. При цьому інтерес викликала дискусія між В. Брюховецьким і Г. Грабовичем із приводу датування роману “Доктор Серафікус”. Як переконав перший із зазначених науковців, посиляючись на архівні матеріали, ідеться саме про доопрацювання, а не написання твору в 1940-х роках.

На завершальному пленарному засіданні виступив і автор цих рядків, виклавши нові міркування щодо моделювання Києва у творі про серафічного професора Комаха, зокрема з урахуванням простору “латинського кварталу” й алюзій В. Домонтовича на епіку М. Лєскова.

По-модерністичному яскравим постав фінал конференції. Польські дослідники в доброму сенсі слова приголомшили аудиторію окресленням підходів до перекладу й публікації творів В. Домонтовича. Зокрема, *П. Крупа* (Краків), презентуючи проект “Віктор Петров – до критичної модерності”, розповів про рух тексту роману “Доктор Серафікус”, засвідчений у маловідомому варіанті твору. Своєю чергою, *К. Котинська* (Варшава – Краків) на прикладі конкретних фрагментів продемонструвала, наскільки істотними для розуміння літератури ХХ ст. є відомості про власне лінгвістичні й культурні реалії. Особливо колоритними видалися тези відомої славістки про вигаданість терміна “рінерит [з оріньякської стоянки Реб'єр]”, який професор Комаха вживає в бесіді з маленькою Ірцею, або обставини, приховані за висловом В. Домонтовича про “комборбезних карасинщиків”. Вагомим виявилось і спілкування з *П. Томанеком* (Краків) – перекладачем роману “Дівчина з ведмедиком” польською мовою.

Більшість виголошених доповідей супроводжувалася жвавим зацікавленим обговоренням. До речі, перебіг заходу був ознаменований символічним спостереженням. Завдяки *Н. Пелешенко* учасники у величній Ягеллонській залі Колеґіуму маю, де тривали засідання та згадувався роман про химерного Василя Хрисанфовича, звернули увагу на деталь інтер'єру. Ідеться про зображення Св. Бонавентури, відомого в католицизмі як Doctor Seraphicus. Навіть це відкриття змушує повірити: сам геній місця сприятиме краківським українцям у популяризації доробку В. Петрова в Європі. Тож варто сподіватися, що філологам із Ягеллонського університету, насамперед оргкомітету конференції у складі А. Фаловського, К. Глінянович, П. Крупи, Й. Маєвської, поталанить у праці над запланованим тритомником із творами українського інтелектуала та колективною монографією за результатами знакової червневої події.

Отримано 11 червня 2019 р.

В'ячеслав Левицький
м. Київ

